

**ПЛАСТИЧНІСТЬ ЯК ХАРАКТЕРНИЙ
ПРИЙОМ ВИРАЗНОСТІ АРХІТЕКТУРИ
КІРОВОГРАДА
КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТ.**

Виконала ЖАБОКРИЦЬКА Д.О.
магістрантка VII курсу КДПУ ім. В.Винниченка
Науковий керівник КИРИЧЕНКО О.І.
кандидат мистецтвознавства, доцент КДПУ ім. В.Винниченка

Поняттям «пластична виразність» позначається такий прийом створення художньої образності, за допомогою якого виражається пластична ідея твору. Пластичність – це важлива характеристика будь-якого художнього образу, структура якого передбачає відображення абстрактного змісту в конкретній, чуттєвій формі. Пластичне почуття визначається як здатність переживати задоволення від сприйняття цілісності та єдності живописної форми і народжується воно як реакція на виразність художньої мови

Під пластичною виразністю живопису розуміються такі способи створення образності, в яких предметна, образотворча складова особливо підкреслюється художником за допомогою кольору, колористичної гами і форми, прийомів її ліплення

О.О.Осмьоркін

Натюрморт з вінегретом, 1948

Кіровоградський обласний художній музей

Пластична виразність скульптури досягається за допомогою особливої Архітектоніки форми, побудови основних планів, об'ємів мас, ритмічних співвідношень, що в результаті становить цілісність образу. Головний засіб вираження в скульптурі – її об'єм. Засоби образотворчості та пластичної виразності скульптури – світло і тінь

О.Архипенко
Боксери, 1914

Пластична виразність в архітектурі тісно пов'язана з використанням скульптурних елементів, декором фасаду, з пластикою ліній, які утворюють основу будівлі, та співвідношенням форм

О.Лішневський
Будинок Барського (Красзнавчий музей)

Пластичні можливості сучасної раціональної архітектури укладені не тільки в трактуванні окремих елементів. Створення великих громадських і промислових будівель вимагає сміливих новаторських конструкцій, заснованих на сучасній стадії пізнання законів природи. Складні закономірності їх роботи визначають характер форми

О.В.Грудачева
Будівля Кіровоградського відділення «Альфа-Банк»

Архітектура Кіровограда вміщує в собі кілька архітектурних стилів. Будівлі, які зводилися до великої пожежі у 1836 році, не збереглися через те, що будівельним матеріалом слугували дерево та лампач. Активне формування нової архітектури міста пов'язують з приїздом петербурзького архітектора А.М.Достоевського, який перебував на посаді головного архітектора впродовж десяти років і при якому місто починає набувати більш упорядкованого вигляду

Вид з вулиці перекриттям вулиці.

Елізаветградь.

Архітектурі цього часу притаманна величність та суровість ампіру, так як місто мало статус військового поселення. Для ампіру характерним було звернення до мистецьких традицій імператорського Риму з його твкінням до строгої величі та помпезності, холодної елегантності і обов'язковим прагненням звеличити військові сили

Земське чоловіче реальне училище

З часом ампір починає витісняти еклектика, яка знайшла своїх прихильників серед тогочасних архітекторів та увійшла як основний принцип проектування будівель. Проте в елісаветградському архітектурному контексті еклектика органічно поєднувалась з модерном, який увійшов до міського середовища одночасно з еклектичними нововведеннями

Я.В.Паученко
Водолікарня Гольденберга

Розквіт елісаветградської архітектури даного періоду пов'язаний з іменами Я.В.Паученко і О.Л.Лішневського. Лішневський тяжів до крупних, репрезентативних будівель, рясно декорованих орнаментом, завжди різним, фігурними віконними отворами і фронтонами

О.Л.Лішневський

Пушкінське училище в Єлісаветграді

Будівля Жіночої гімназії побудована в стилі еkleктика (або історизм). У тяжінні архітектора до неовізантійських та ренесансних форм відображається прагнення до монументальності. Пластична виразність будівлі спрямована саме на вирішення репрезентативності за рахунок тих елементів, що надають величності

О.Лішнеvський

Будівля Жіночої гімназії (Кіровоградський державний педагогічний університет)

Творчості Я.Паученко також опинилися близькі тенденції з'єднання еkleктики і модерна, засвоєні молодим архітектором через знайомство з московськими архітектурними течіями кінця XIX ст., де переважало тяжіння до неоруських або неовізантійських форм у «цегляному стилі»

Болшниця крaсного прeстa.

О.Л.Лішнеvський, Я.В.Паученко
Лікарня Святої Анни

За проектами Я.Паученко в центрі міста побудовано близько двадцяти будівель: Міжнародний кредитний банк, театр «Ілюзія», лікарня святої Анни, приватні будинки Вайсенберга, Мейтуса та ін. Цікавий його власний будинок (сучасний музей О.Осмьоркіна), де камерному характеру будівлі цілком відповідає загальне враження казкового терему

Я.В.Паученко
Сучасний музей О.Осмьоркіна

Саме архітектура модерну найбільш вдало відображає пластичну виразність архітектури в поєднанні зі скульптурою. Зодчі зводять будинки з плавними лініями витончено декорованих фасадів, з виступаючими еркерами і своєрідно вирішеними покрівлями

Колишній магазин Провідник (Дзеркальний)

З точки зору затвердження принципів модерну в архітектурному просторі Єлисаветграда показовий фасад будинку на Дворцовій (будівля служби безпеки), архітектор якого невідомий. Тут у повному обсязі проявлена обізнаність архітектора в новітньому формоутворенні. У загальний силует будівлі введені елементи асиметрії, ритмізована організація об'ємів, фасад поживлений еркером, балконами, вигнутими пластичними лініями, появою декоративного щіпця, тонко стилізованою імітацією рослинних мотивів у декорі

Управління Служби безпеки України в Кіровоградській області

Однією з серйозних проблем ХХ століття стало нівелювання індивідуальності історичних міст і поселень. Усвідомлення цієї небезпеки призвело до розуміння цінності міського середовища в цілому. У сучасному місті виникло прагнення підпорядковувати нові споруди цілісному контексту міста, який вже склався в минулому.

Виходячи з цього, слід підкреслити основні наступні прийоми сучасного проектування та реконструкції будівель: узгодженість нових будівель і споруд з історичним оточенням; збереження сучасної образно-стилістичної мови; застосування традиційних оздоблювальних матеріалів; обґрунтований вибір кольорової гами; прагнення до органічного з'єднання «нового» і «старого», яке виключає диссонанс несприйняття міського середовища.

У Кіровограді ці прийоми отримали свій відбиток у ряді проектів і будівель архітекторів, лауреатів премії мені Якова Паученко, А.В.Пирогової, С.В.Бурлаченко, А.В.Ковтун, Л.В.Харламової, П.П.Олійника, С.О.Ковальова, С.О.Лихачової, Ю.О.Пенязя та інших. У своїх проектах архітектори поєднали сучасні прийоми трансформації фасадів з прийомами пластичної виразності архітектури

П.П.Олійник

Житловий будинок на вул.Дзержинського, (вул.В.Чміленка)

Поряд з традиційними засобами пластичної виразності композиції в архітектурі, у схильних до трансформації фасадах, можна виділити динаміку елементів фасаду або його площини, зміну колірної рішення, зміну форми, силуету будівлі. Тяжіння до трансформації фасадів будівель простежується у проектах архітекторів І.В.Мединського («Укрсоцбанк»), Л.В.Харламової, В.Є.Куличенко, Т.К.Царьової («Креатив») та А.В.Пирогової («Правекс-Банк»).

А.В.Пирогова
«Правекс-Банк»

Стосовно будівлі заводу «Креатив», то можна побачити, що архітектори обрали найсучасніші прийоми виразності архітектурного об'єкту – використання металевих та скляних матеріалів, чітку геометризованість форм, що цілком відповідає призначенню будівлі

Л.В.Харламова, В.Є.Кулініченко, Т.К.Царьова

Будівля адміністративного корпусу Кіровоградського заводу модифікованих жирів (ВАТ «Креатив Груп»)

Проект будівлі Укрсоцбанку вписується в історичне середовище вулиці, завдяки використанню архітектором таких пластичних засобів виразності, як співвіднесення форми та кольору фасаду, масштабність основних елементів будівлі та ритмічність декоративних елементів. Використання сучасними архітекторами елементів історичної архітектури підкреслює цілісність композиції будівлі і співвідношення з загальною атмосферою міста

Мединський І.В.
Будівля Кіровоградської філії «Укрсоцбанку»

Ті пластичні прийоми виразності архітектурної будівлі, які притаманні історичній архітектурі Кіровограду, були використані при створенні проектів архітекторами Л.В.Харламової, А.В.Ковтун (Будівля навчально-побутового корпусу Кіровоградського обласного загальноосвітнього навчально-виховного комплексу гуманітарно-естетичного профілю на вул. Дворцовій), П.П.Олійником (Житловий будинок на вул. В.Чміленка) та С.О.Ковальовим і Ю.О.Пенязем (Будівля магазину непродовольчих товарів на вул. В.Чміленка)

Ковтун А.В., Харламова Л.В.

Будівля навчально-побутового корпусу Кіровоградського обласного загальноосвітнього навчально-виховного комплексу гуманітарно-естетичного профілю

У кожного архітектора складається своє розуміння пластичності, простору, форми, яке можна простежити, проаналізувавши прийоми пластичної виразності його проектів. Пластичні характеристики архітектури сучасного Кіровограду справляють враження на глядачів багатством створюваних образів і природною простотою їх втілення. Архітектори не тільки зберігають вірність основоположним просторовим категоріям національної культури, але ведуть своє просторове мислення від концепції традиційного розуміння виразності архітектурного образу

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Иконников А.В. Язык современной архитектуры // Искусство и научно-технический прогресс. – М.: Стройиздат, 1968. – 394 с.

Кириченко О.І. Архітектурна спадщина Кіровограда в контексті культурних смислів // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. – № 11 (260). Серія: Філософські науки. – Луцьк: Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2013. – С. 25-31

Кириченко О. І. Епоха модерна в соціокультурному просторі Єлисаветграда // Наукові записки КДПУ. Серія: Педагогічні науки / ред. В. В. Радул [та ін.]. – Кіровоград: КДПУ ім. В. Винниченка, 2014. – Вип. 133. – С. 137-143

Лотман Ю. М. Архитектура в контексте культуры // Лотман Ю. М. Семносфера. – СПб.: Искусство, 2004. – С. 676-683

Овсійчук В. Класицизм і романтизм в українському мистецтві. – К., 2001

Пластическое мышление в искусстве: вариации и линии влияния (Материалы Межинститутского семинара искусствоведов «Природа пластического чувства. Классическое понимание и метаморфозы». – Москва, 2015). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=352831531581451&id=232873283577277

Художественно-мемориальный музей Л.А.Осмёркина. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osmerkinmuseum.kr.ua/posm/posm01_r.html

Чепелик В.В. Формування українського архітектурного модерну початку ХХ ст. у контексті інтернаціональних творчих зв'язків // Українське мистецтво та архітектура кінця ХІХ – початку ХХ ст. / НАНУ, Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т.Рильського. – К.: Наук. думка, 2000. – 240 с.